

Κείμενο 1

Πολίτες του κόσμου

*Το κείμενο (απόσπασμα) αντλήθηκε από το βιβλίο του Πέτρου Τατσόπουλου *Είσαι και φαίνεσαι. Μια αιχμηρή ματιά, Μεταίχμιο*, [Αθήνα 2019], σελ. 39-40.*

«Πατριωτισμός είναι όταν βάζεις πάνω απ' όλα την αγάπη για τη χώρα σου. Εθνικισμός είναι όταν βάζεις πάνω απ' όλα το μίσος για τις άλλες». Η θρυλική ρήση του Σαρλ ντε Γκολ δεν χάνει τίποτε από το νόημά της εάν αντικαταστήσουμε τον πατριωτισμό με τη θρησκευτική ευλάβεια και τον εθνικισμό με τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό.¹ Πίσω και από τις δύο περιπτώσεις κρύβεται η ίδια πάθηση: η δυσανεξία.² Το μήνυμα που ήρθε αυτές τις μέρες από τη Νέα Ζηλανδία, όπως και η απάντηση στο μήνυμα από την Ολλανδία,³ εμπειρείχε, θα έλεγε κανείς, μια πανομοιότυπη «ταξιδιωτική οδηγία», με τη διαφορά να εντοπίζεται μονάχα στους παραλήπτες: «Καθίστε εκεί που κάθεστε. Μην το κουνάτε ρούπι. Μακριά από τον τόπο σας – αυτόν που θεωρείτε εσείς ως τόπο σας ή αυτόν που θεωρούν ως τόπο σας οι άλλοι για πάρτη σας – είστε ανεπιθύμητοι». Το παλιό καλό αντιρατσιστικό σύνθημα που είχα δει στη Στουτγάρδη το 1990, όταν ήταν της μόδας οι πυρπολήσεις ξενώνων μεταναστών – «Μην ξεχνάς πως και εσύ είσαι ξένος παντού εκτός από εδώ» –, μπορεί τώρα να συμπληρωθεί με μια ζοφερή προειδοποίηση: «Μετά την απομάκρυνση από την πατρίδα σου *ουδέν* λάθος αναγνωρίζεται».

Ήταν πάντα έτσι; Θα ήταν ασυγχώρητα αφελές να ισχυριστούμε ότι η δυσανεξία είναι ιδιον⁴ της δικής μας εποχής, τη στιγμή που ο προηγούμενος αιώνας, ο 20ός, κερδίζει άνετα το τρόπαιο των πιο αιματηρών θρησκευτικών διωγμών και των εθνοκαθάρσεων. Κινδυνεύει άραγε να το χάσει από τον 21^ο; Καθώς διανύουμε μόλις τη δέκατη ένατη χρονιά του, είναι μάλλον νωρίς για να το πιστοποιήσουμε – όχι όμως και για να το αποκλείσουμε. Ας το πάρουμε λοιπόν ανάποδα. Ας δεχτούμε πως, μολονότι η δυσανεξία πιθανόν να χαρακτηρίζει το ανθρώπινο είδος από τότε που στάθηκε όρθιο, τόσο στο κοντινό όσο και στο απώτερο παρελθόν, είτε από πλεόνασμα θάρρους

¹ Θεολογικό ρεύμα του αμερικανικού προτεσταντισμού, εχθρικό απέναντι στην επιστήμη, που στοχεύει στην επιστροφή στις εθνικές και θρησκευτικές παραδόσεις.

² (μεταφορικά εδώ) Η δυσκολία ή η ανικανότητα να ανεχτούμε τον συνάνθρωπο.

³ Δύο διαδοχικές τρομοκρατικές ενέργειες· η πρώτη από ισλαμιστές, η δεύτερη από άτομα ακραίας πολιτικής ιδεολογίας.

⁴ Γνώρισμα.

είτε από άγνοια κινδύνου, ήταν περισσότεροι οι άνθρωποι που αψηφούσαν τη δυσανεξία και θεωρούσαν έμπρακτα τους εαυτούς τους ως πολίτες του κόσμου. Ναι. Κάποτε ήταν του συρμού⁵ ο κοσμοπολιτισμός – και όχι μόνο, όπως λανθασμένα εικάζουμε, ανάμεσα στους εύπορους ή στους τυχοδιώκτες. Κοσμοπολίτες ήταν και απλοί, καθημερινοί άνθρωποι, όχι ιδιαίτερα εκκεντρικοί ούτε ιδιαίτερα πλούσιοι.

Κείμενο 2

Πηγή: <https://create.vista.com/el/photos/rasismus>, προσπελάστηκε στις 18.9.2022.⁶

Κείμενο 3

Ο Αφρικανός στο εξωτερικό

Τα αποσπάσματα που ακολουθούν προέρχονται από το ομότιτλο μυθιστόρημα του Ουίλιαμ Κόντον από την Σιέρα Λεόνε. Ήρωας του βιβλίου είναι ο Κισίμι Κάμαρα, νεαρός Αφρικανός που κερδίζει μια υποτροφία για να σπουδάσει στην Αγγλία. Στο απόσπασμα συζητά με τον οδηγό του φορτηγού που τον πήρε, όταν έκανε οτοστόπ (Αφρικανοί πεζογράφοι, Επιλογή, Μετάφραση, Παρουσίαση Ντίνα Κατσούρη, Θεμέλιο, Αθήνα 1979, σελ. 235-237).

⁵ Της μόδας.

⁶ Το κείμενο στο μαύρο πλαίσιο: Black skin is not a crime = Το μαύρο δέρμα δεν είναι έγκλημα.

[...] Μακριά φάνηκε ένα καφεστιατόριο που είχε στην αυλή του σταματημένα κάμποσα φορτηγά.

«Θα 'ρθεις κι εσύ να φας μια μπουκιά και να ρουφήξεις κανένα φλυτζάνι τσάι μαζί μου και με μερικούς παλιόφιλους, εντάξει, νεαρέ μου;», με ρώτησε. Και σαν πλησιάσαμε πιο κοντά: «Α κι ο γερο-Τσάρλι εδώ είναι, εκείνο δα είν' το καμιόνι του, το οχτάτροχο. Είναι πρώτης τάξεως τύπος, δεν είν' μορφωμένος σαν και του λόγου σου και τους φίλους σου στο Κολέγιο, έχει όμως πολύ κοινό νου που λένε, και ξέρει ένα σωρό παράξενα πράγματα και νέα που τα ξεσηκώνει από όλο τον κόσμο. Ο γερο-Τσάρλι κι αν ταξίδεψε στον καιρό του... Και μπορεί να σου πει και να ακούσεις τα καλύτερα ανέκδοτα». [...]

Στην αρχή δίσταζα κάπως να δεχτώ την πρόσκληση του φίλου μου. Δε θα μπορούσες να είσαι βέβαιος πως και οι άλλοι σοφέρηδες θα ήτανε πρόθυμοι, σαν και κείνον, να καλοδεχτούνε έναν αφρικανό, που ήτανε κι από πάνω αυτό που λένε «ένας από τους μορφωμένους». Όμως πραγματικά διψούσα και δε μπορούσα να αντισταθώ στη σκέψη όχι «ενός φλυτζανιού τσάι» (ακόμα δεν είχα αποκτήσει αυτή την ιδιαίτερα αγγλέζικη συνήθεια) αλλά μιας λεμονάδας ή ενός χυμού φρούτου, ό,τι και να 'τανε.

Μπήκαμε σ' ένα μικρό χαμηλοτάβανο δωμάτιο που ήτανε γεμάτο με μικρά τραπέζια, που είχανε πάνω τους πιάτα, φλυτζάνια με τα πιατάκια τους και μαχαιροπήρουνα. Τραπεζομάντηλα δεν είχανε. Καμιά ντουζίνα άντρες κάθονταν σε μικρές ομάδες γύρω από τα τραπέζια και οι πιο πολλοί χαιρετήσανε το φίλο μου μόλις μπήκαμε μέσα. [...] Καθήσαμε κι εγώ ένιωθα τα περίεργα βλέμματα που έπεφταν πάνω μου απ' όλες τις μεριές της αίθουσας.

«Φίλος μου, πηγαίνει στο-στόπ στις Λίμνες», είπε ο Τζόε (έτσι ανακάλυψα πώς τον λέγανε) σαν εξήγηση, ίσως και σαν απολογία προς τους άλλους που ήτανε στο τραπέζι μας. «Τ' όνομά σου φίλε; Και αυτούς μην τους φοβάσαι. Δε θα σε φάνε. Είν' όλοι τους πολύ καλά παιδιά».

«Κάμαρα», είπα νιώθοντας κάτι παραπάνω από άσκημα που 'βλεπα να μαζεύεται πάνω μου τόσο ενδιαφέρον. Ήτανε η πρώτη φορά που βρισκόμουνα ανάμεσα σε βρετανούς, που οι πιο πολλοί συναντούσανε για πρώτη φορά στη ζωή τους έναν άνθρωπο της δικής μου ράτσας. Έγινε μια σύντομη, αμήχανη παύση.

Ύστερα έσπασε τον πάγο ένας μεγαλόσωμος, πλατύστηθος άνθρωπος με μπρούτζινο ανεμοδαρμένο μούτρο και υγρά μάτια που καθότανε απέναντί μου. Έγειρε πάνω από το τραπέζι, πήρε το χέρι μου και με χαιρέτησε με τέτοια εγκαρδιότητα που θα ταίριαζε μόνο στην περίπτωση που ξανασιμίγουνε δυο χαμένοι παλιοί φίλοι.

«Σε καλωσορίζουμε αναμεταξύ μας», είπε. «Δεν υπάρχει καλύτερο μέρος από τις Λίμνες για διακοπές. Ούτε καλύτερος τρόπος να ταξιδεύεις παρά με οτο-στόπ. Δεν υπάρχει συντροφιά καλύτερη από δαύτην εδώ μέσα. Εγώ έτσι λέω».

«Καλέ μου γερο-Τσάρλι», είπε ο Τζόε. «Δε σε πιάνει εσένα κανένας στα λόγια».

Όστε αυτός είναι ο Τσάρλι ο ταξιδευτής, σκέφτηκα και τον κοίταξα με καινούργιο ενδιαφέρον. Μέσα μου ενστικτωδώς ένιωθα πως ήδη μου άρεσε. Και πραγματικά μέσα σε λίγα λεπτά μ' εγκατέλειψε εκείνο το δυσάρεστο συναίσθημα που ένιωθα. Κι ενώ οι άλλοι στα γύρω τραπέζια φαινότανε πως είχανε ξεχάσει την παρουσία μου, αυτοί που ήτανε στο δικό μας τραπέζι με παρασύρανε στην κουβέντα τους με τόση φυσικότητα που δεν πίστευα ποτέ πως θα 'τανε δυνατό. Ήτανε ντρόμπροι,⁷ απλοί άνθρωποι, μ' ένα θαυμαστό απόθεμα από ιστορίες στο μυαλό τους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Ο πατριωτισμός και η θρησκευτική ευλάβεια αντιτίθενται, ως «υγιείς» επιλογές, στις ακρότητες του εθνικισμού και του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, αντίστοιχα.
2. Οι δύο διαδοχικές τρομοκρατικές ενέργειες, στις οποίες αναφέρεται ο συγγραφέας, υπογραμμίζουν την ανάγκη της μετανάστευσης ως όπλου στη μάχη κατά του κάθε είδους ρατσισμού.
3. Είναι αναμφισβήτητο ότι ο 21^{ος} αιώνας θα υπερνικήσει τον 20^ο στο ζοφερό θέμα των θρησκευτικών διώξεων και των εθνοκαθάρσεων.
4. Η δυσανεκτική συμπεριφορά αποτελεί χαρακτηριστικό του ανθρώπου από τότε που εμφανίστηκε στη γη και είναι αδύνατον να καταπολεμηθεί.
5. Η ιδιότητα του κοσμοπολίτη δεν συνδέεται υποχρεωτικά με την οικονομική άνεση ή με την εκκεντρικότητα.

⁷ Ευθύς, ειλικρινής.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Ο σκοπός του Κειμένου 2 είναι να καταπολεμήσει το ρατσισμό. Να εντοπίσεις δύο σημειωτικούς τρόπους (γλώσσα κειμένου, εικόνα κ.ά.) με τους οποίους αισθητοποιεί ο φωτογράφος το μήνυμά του (μονάδες 4) και να εξηγήσεις με συντομία αν και με ποιον τρόπο ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 παρατηρείται εκτεταμένη χρήση των εισαγωγικών. Σε 70-80 λέξεις να εντοπίσεις δύο σχετικές περιπτώσεις (μονάδες 4) και να εξηγήσεις ποια ειδική λειτουργία επιτελούν κάθε φορά υπηρετώντας το σκοπό του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο κείμενο 3 ο γερο-Τσάρλι είναι «πολίτης του κόσμου». Ποια χαρακτηριστικά κοσμοπολίτη τού αποδίδει ο συγγραφέας; Μέσα από ποιες κειμενικές ενδείξεις (η αναφορά σε τρεις αρκεί) γίνονται φανερές οι ιδιότητές του; Ποια θεωρείς ότι είναι η συμβολή κοσμοπολιτών σαν τον γερο-Τσάρλι στην καταπολέμηση του ρατσισμού στο σύγχρονο κόσμο; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15